

АГУУЛГА

БҮЛЭГ-1. ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА	3
1.1. Төслийн товч тодорхойлолт.....	3
1.2. Төслийн байршил.....	4
1.3. Ордын геологийн нөөц.....	5
1.4. Ордын үйлдвэрлэлийн нөөц.....	5
1.5. Уурхайн хүчин чадал, ажиллах горим.....	5
1.6. Уурхайн талбайд ашиглалт явуулах дараалал.....	6
БҮЛЭГ-2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	7
БҮЛЭГ-3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	8
3.1. Агаарын чанарт нөлөөлөх байдал.....	8
3.2. Газрын гадарга, хэвлийд нөлөөлөх байдал.....	8
3.3. Усны чанарт нөлөөлөх байдал.....	8
3.4. Хөрсний чанарт нөлөөлөх байдал.....	8
3.5. Ургамалан нөмрөгт нөлөөлөх байдал.....	8
3.6. Амьтны аймагт нөлөөлөх байдал.....	9
3.7. Төслийн болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд.....	9
БҮЛЭГ-4. “НАЛАЙХ ГОЛ-1” ТООСГОНЫ ШАВРЫН УУРХАЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	11
4.1. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний гол зорилт, хамрах хүрээ.....	11
4.2. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	13
4.3. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө.....	16
4.4. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө ..	18
4.5. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	19
4.6. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	20
4.7. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө.....	20
4.8. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.....	23
4.9. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	24
4.10. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө.....	26
4.11. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө.....	28
4.12. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардлын нэгтгэл.....	29
ДҮГНЭЛТ	30
АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ	31

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Төслийн товч тодорхойлолт, үндсэн үзүүлэлтүүд.....	3
Хүснэгт 2. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн булангийн цэгүүдийн солбилцол	4
Хүснэгт 3 “Налайх гол-1” тоосгоны шаврын ордын батлагдсан геологийн нөөц	5
Хүснэгт 5. Уурхайн ажиллах горим, хүчин чадал	6
Хүснэгт 10. Байгаль орчинд үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим нь нөлөөлийн төрөлтэй уялдах нь.....	9
Хүснэгт 11. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	13
Хүснэгт 12. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	17
Хүснэгт 13. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөлт	18
Хүснэгт 14. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	21
Хүснэгт 15. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.....	23
Хүснэгт 16. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	24

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн талбайн байршлын зураг	4
---	---

БҮЛЭГ-1. ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн товч тодорхойлолт

Хүснэгт 1. Төслийн товч тодорхойлолт, үндсэн үзүүлэлтүүд

№	ҮЗҮҮЛЭЛТ	УТГА
1	Төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллага	“КҮНЛҮН” ХХК
2	Төсөл хэрэгжүүлэгчийн улсын бүртгэлийн мэдээлэл	Улсын бүртгэлийн дугаар: 9019006127 Бүртгэсэн огноо: 2005.12.19 Регистрийн дугаар: 2745534
3	Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг	Улаанбаатар хот, Налайх дүүрэг, 3-р хороо, Налайх гол-1
4	Төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагын удирдлагын мэдээлэл	Захирал: Liu Yang Утас: 9925-4796
5	Төслийн нэр	Улаанбаатар хотын Налайх дүүргийн нутагт орших “Налайх гол-1” нэртэй тоосгоны шаврын ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах, тоосго үйлдвэрлэх төсөл
6	Төслийн байршил	Улаанбаатар хот, Налайх дүүрэг, 3-р хороо
7	Ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дугаар	MV-009192
8	Тусгай зөвшөөрлийн хугацаа	Олгосон огноо : 2005.01.24 Дуусах огноо: 2035.01.24
9	Тусгай зөвшөөрлийн талбайн хэмжээ	4.04 га
10	Ордын батлагдсан геологийн нөөц	183.23 мян.м ³ (2017 оны ТЭЗҮ)
11	Ордын үйлдвэрлэлийн нөөц	132.05 мян.м ³ (2017 оны ТЭЗҮ)
12	Шавар олборлолтын жилийн хүчин чадал	13.49 мян.м ³
13	Тоосго үйлдвэрлэлийн жилийн хүчин чадал	4.0 сая ширхэг

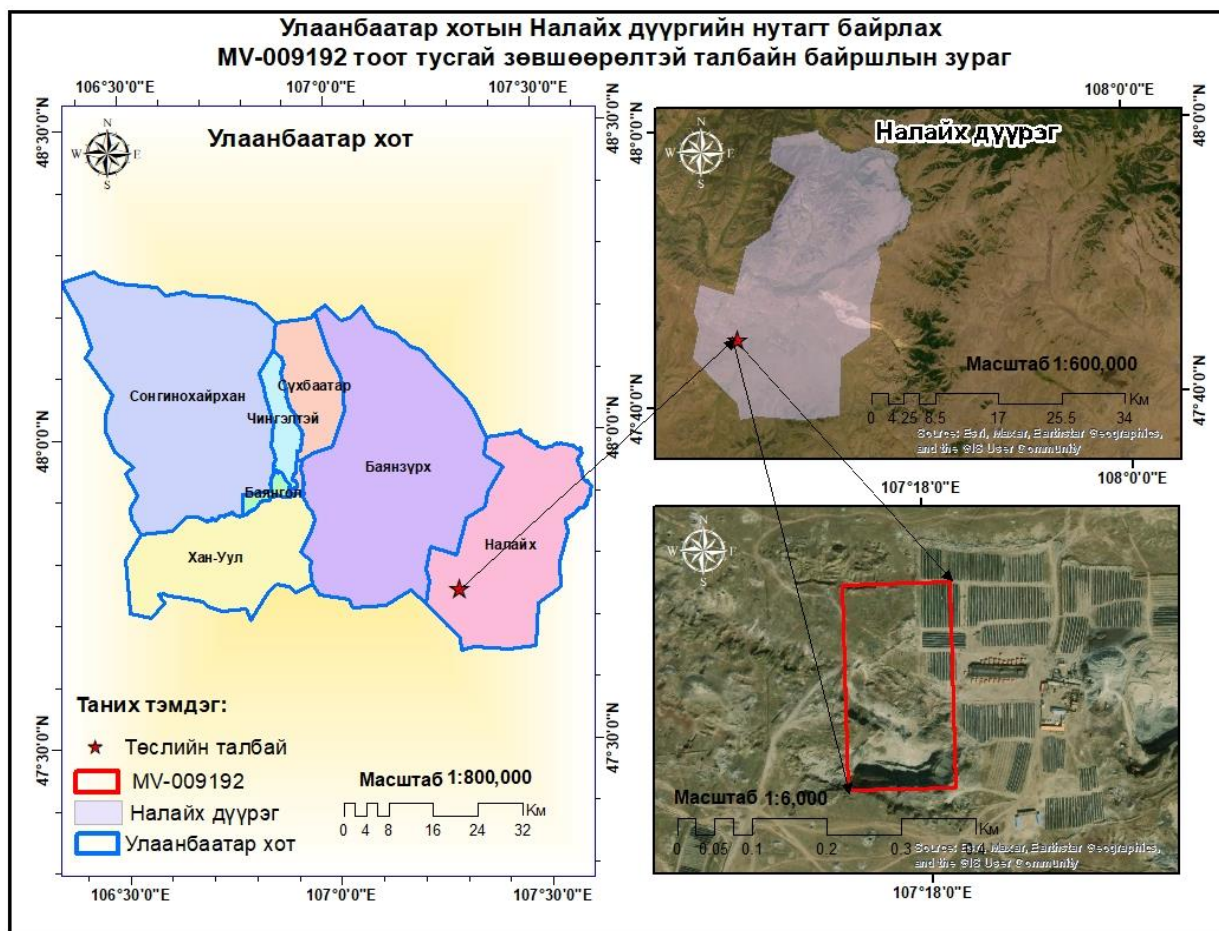
1.2. Төслийн байршил

“Налайх гол-1” тоосгоны шаврын уурхай нь засаг захиргааны нэгжийн хувьд Улаанбаатар хотын Налайх дүүргийн нутагт хамаарах бөгөөд Улаанбаатар хотын төвөөс 36 км зайд байр зүйн зургийн L-48-11 тоот хавтгайд оршино.

Уг орд байрлаж буй нийт 4.04 га талбай бүхий MV-009192 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн булангийн цэгүүдийн солбилцолыг дараах хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 2. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн булангийн цэгүүдийн солбилцол

№	Тусгай зөвшөөрлийн дугаар, талбайн нэр	Талбайн хэмжээ, га	Солбилцол	
			Өргөрөг	Уртраг
1	MV-009192 Налайх гол-1	4.04	47° 44' 45.78"	107° 18' 1.36"
2			47° 44' 54.78"	107° 18' 1.36"
3			47° 44' 54.78"	107° 17' 54.37"
4			47° 44' 45.78"	107° 17' 54.37"



Зураг 1. Төслийн талбайн байршилын зураг

1.3. Ордын геологийн нөөц

Ордын нөөцийн АМГ-ын даргын 2010 оны 04 сарын 06-ний өдрийн 138 тоот тушаалаар батлагдсан, ЭБМЗ-ийн 2010 оны 02 сарын 27-ний өдрийн №: ХХ-03-07 тоот дүгнэлт мөн АМГ-ын 2016 оны 08 сарын 01-ний өдрийн Н/91 тоот тушаал, ЭБМЗ-ийн 2016 оны 07 сарын 05-ний өдрийн №: ХХ-07-02 тоот дүгнэлт тус тус гарсан.

“Күнлүн” ХХК-нь 2016 онд АМГ-ын УУХ-т 2015 оны үйл ажиллагааны тайланг хүргүүлэн нөөцийн хасалт хийгдсэн. Мөн 2016 онд нэмэлт хайгуулын ажил хийж доод давхаргын 4 блокийн нөөцийг нөөцийн ЭБМЗ-ийг хурлаар батлуулсан байдаг.

2017 онд ТЭЗҮ-ийг боловсруулахдаа дээд давхаргын нөөцийн үлдэгдэл болон шинээр ЭБМЗ-өөр орсон доод давхаргын нөөцөд тулгуурласан байна.

“Налайх гол-1” тоосгоны шаврын ордын геологийн нөөц нь 2017 оны 4-р сарын 21-ний байдлаар 183.24 мян.м³ байна.

Хүснэгт 3 “Налайх гол-1” тоосгоны шаврын ордын батлагдсан геологийн нөөц

№	Нөөцийн блокийн дугаар ба нөөцийн зэрэг	Блокийн талбай, м ²	Хуулах хөрсний дундаж зузаан, м	Ашигт малтмалын дундаж зузаан, м	Хуулах хөрсний эзэлхүүн, м ³	Ашигт малтмалын нөөц, м ³
Дээд давхарга						
1	В-I	1253.00	0.65	2.86	815.00	3584.00
2	В-II	3955.00	0.62	2.70	2452.00	10679.00
3	В-III	13090.00	0.57	2.70	7461.00	34689.00
-	Нийт	18298.00	0.59	2.68	10728.00	48951.60
Доод давхарга						
4	В-1	11568.38	-	7.24	-	83755.07
5	С-1	2893.27	-	7.80	-	22567.51
6	С-2	2669.81	-	6.90	-	18421.69
7	С-3	1316.32	-	7.25	-	9543.32
-	Нийт	18448.00	-	7.28	-	134287.59
Ордын нийт нөөц						
8	В нөөц	29866.70	0.36	4.44	10728.00	132707.00
9	С нөөц	6879.40	-	7.35	-	50533.00
	Нийт	36746.00	0.29	4.99	12777.78	183239.19

1.4. Ордын үйлдвэрлэлийн нөөц

“Налайх гол-1” тоосгоны шаврын ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах үеийн үйлдвэрлэлийн нөөц нь 132.05 мян.м³ байхаар ТЭЗҮ-д тооцож тусгасан байна.

1.5. Уурхайн хүчин чадал, ажиллах горим

Уурхайн хүчин чадал: Уурхайн хүчин чадлыг техник-эдийн засгийн үндэслэлд жилд 13.49 мян.м³ тоосгоны шавар олборлон боловсруулахаар тооцож тусгасан байна.

Уурхайн ажиллах горим: “Налайх гол-1” тоосгоны шаврын уурхай нь улирлын чанартай ажиллах бөгөөд 5-р сарын 1-нээс 10-р сарын 1-нийг хүртэл жилд нийтдээ 5 сар ажиллана.

Хүснэгт 4. Уурхайн ажиллах горим, хүчин чадал

№	Горимын үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Утга
1	Жилийн хуанлийн хоног	хоног	365
2	Өвлийн улирлын сул зогсолт	хоног	209
3	Жилийн ажиллах хуанлийн хоног	хоног	156
4	Баяр ёслолын амралт	хоног	7
5	Цаг агаарын саатал	хоног	5
6	Засвар үйлчилгээ	хоног	7
7	Олборлолтын ажлын хоног	хоног	153
8	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	ээлж	1
9	Нэг ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	8
10	Цаг ашиглалтын итгэлцүүр	-	0.8
11	Хоногт ажиллах бодит цаг	цаг	6.4
12	Жилд ажиллах бодит цаг	цаг	1224
13	Уурхайн цагийн хүчин чадал	м ³ /цаг	13.77
14	Уурхайн хоногийн хүчин чадал	м ³ /хоног	88.13
15	Уурхайн жилийн хүчин чадал	м ³ /жил	13485.0

1.6. Уурхайн талбайд ашиглалт явуулах дараалал

“Налайх гол-1” нэртэй тоосгоны шаврын ордод ашиглалт явуулах үйл ажиллагаа нь дараах дарааллын дагуу явагддаг.

Шавар олборлолт: ШИМТ ХӨРС ХУУЛАЛТ ► ТООСГОНЫ ШАВАР ОЛБОРЛОЛТ

Тоосго үйлдвэрлэл: ТООСГО ҮЙЛДВЭРЛЭХ ► ХАТААХ ► ШАТААХ ► БЭЛЭН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙГ ХЭРЭГЛЭГЧДЭД НИЙЛҮҮЛЭХ.

Үүний зэрэгцээ уурхайн тээврийн замыг цэвэрлэх, хуурайшилт ихтэй үед тоосжилтыг бууруулах мөн тоног төхөөрөмжид засвар, үзлэг үйлчилгээ хийх гэх мэт туслах ажлууд хийгдэнэ.

БҮЛЭГ-2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Уул зүй: Уул зүйн хувьд ордын район нь Хэнтийн уулархаг мужийн баруун урд хэсэгт Налайхын хотгорт хамаарагдана. Энэхүү хотгорын туйлын өндөржилт далайн түвшнээс дээш 1400-1420 м (ордын талбайн хэсэгт) байна. Орд байрлаж буй хотгор нь баруунаас зүүн тийш чиглэлтэй, гонзгойдуу хэлбэртэй, төв хэсэгтээ хонхордуу, төв, зүүн талдаа тэгшивтэр талархаг гадаргуу үүсгэсэн байдаг.

Усан сүлжээ: Усан сүлжээний хувьд ордын хойгуур Туул гол урсан өнгөрөх ба Туул голын усны зардал маш тогтворгүй, зун борооны үед голын усны түвшингийн хоногийн хэлбэлзэл 50-60 см-ээр дээшилдэг байна. Туул голын усны урсгалын хурд 1.2 м/сек, голын усны өргөн 30-70 м, гүн нь 0.8-3.5 м, мөн уулнаас эх авсан жижиг гол горхиуд Туул голд цутгадаг. Ордын зүүн талаар Налайхын гол урсах ба голын хөндийд жижиг тойрмууд тохиолддог байна.

Цаг уур: Цаг уурын хувьд эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай. Улирлын болон хоногийн температур эрс хэлбэлзэлтэй, атмосферийн тунадасны хэлбэлзэл 120-220 мм бөгөөд жилийн дунджаар 200 мм хүрнэ. Анхны цас 9-р сарын 15-ны үеэр, сүүлчийн цас 5-р сарын 15-ны үеэр орох жишээтэй байдаг. Хамгийн халуун нь 7-р сард, хамгийн хүйтэн нь 1-р сард болдог. Хамгийн их хур тунадас унадаг улирал нь зун байна. Өвөл хөрс нь 3-5 м гүн хөлддөг. Цэвдэгшилт нилээд тархалттай бөгөөд газрын тогтоц, чулуулгийн литологийн бүтцээс хамаарч нам дор газар 1.5-2.0 м, өндөрлөг хэсэгт 3.5-5.0 м-т тохиолдоно. Ордын дүүрэг нь газар хөдлөлтийн VII-VIII бүсэд хамаарна.

Хүн ам зүй: Налайх тосгон нь 7 мянга гаруй өрхийн 26 мянга орчим хүн амтай бөгөөд Халх, Казак, Буриад, Урианхай, Дөрвөд зэрэг ястнуудаас бүрдэнэ.

Дэд бүтэц: Дэд бүтцийн хувьд орд нь сайн хөгжсөн бүсэд оршдог, Улаанбаатар хоттой асфальтан зам болон төмөр замаар холбогдсоноос гадна өндөр хүчдэлийн шугам, үүрэн телефоны операторууд бүгд холбогдсон, интернет 4G сүлжээтэй холбогдсон байдаг. “Налайх гол-1” тоосгоны шаврын орд орших Налайхын хотгорын хэмжээнд сүүлийн жилүүдэд Хятад, Монголын 10 гаруй тоосгоны үйлдвэр ажиллаж байна. Улаанбаатар хотын төвөөс төслийн талбай руу 1 цагийн хугацаанд авто машинаар хүрэх боломжтой.

Зам харилцаа: Налайх дүүрэг нь зам харилцааны хувьд Улаанбаатар хоттой хатуу хучилттай болон төмөр замаар холбогддог. Чиглэлийн автобус, галт тэрэг болон бусад машин техникийн саадгүй үйлчилгээтэй. Тосгоны баруун талаар Улаанбаатар-Замын-Үүд чиглэлийн хатуу хучилттай зам, хойд талаар Улаанбаатар-Хэнтий чиглэлийн мянганы зам дайрч өнгөрдөг. Зүүн аймгуудын автотээврийн гол зам дайран өнгөрдөг тул зүүн аймгуудтай харилцах зам, харилцааны зангилаа болдог.

БҮЛЭГ-3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1. АГААРЫН ЧАНАРТ НӨЛӨӨЛӨХ БАЙДАЛ

Уурхайн техник, технологийн үйл ажиллагааны нөлөөгөөр үүсэх тоос, шороо болон угаарын хорт хий агаар орчныг бохирдуулах эх үүсвэр болно.

Шавар олборлох уурхайд:

- ✓ Хөрс хуулах, шавар олборлох үед тоос үүсэх,
- ✓ Тээврийн хэрэгсэл явах үед боссон автозамын тоос,
- ✓ Хүнд даацын машин механизм, тоног төхөөрөмжүүдийн дотоод шаталтын хөдөлгүүрийн ажиллагаанаас гарах утаа болон хорт хий,
- ✓ Уурхайн малталтууд болон овоолгын талбайгаас салхинд хийсэх тоос,
- ✓ Хөрс болон шаврыг тээвэрлэх үед үүсэх тоос, шороо нь агаар орчныг бохирдуулах эх үүсвэр болдог.

Үүнээс уурхайн малталтууд болон овоолгын талбайгаас салхинд хийсэх тоос шороо агаар орчныг байнга бохирдуулдаг бөгөөд салхины хурд, агаарын чийгшил болон хуурайшил зэргээс шалтгаалан жилийн дөрвөн улиралд нөлөөллийн хэмжээ харилцан адилгүй байдаг.

3.2. ГАЗРЫН ГАДАРГА, ХЭВЛИЙД НӨЛӨӨЛӨХ БАЙДАЛ

Шавар олборлох ажлын байгаль орчинд үзүүлэх экологийн гол үр дагавар нь газрын хурдсыг эвдэж, нүх, карьер үүсэх, улмаар агаарын тоосны бохирдол ихсэх, энэ нь ойр орчимдоо тархах, байгаль хамгаалах шаардлагатай арга хэмжээ авч сөрөг нөлөөллийг бууруулахгүй бол цөлжилт явагдах, цаашид хүрээгээ тэлэхэд хүргэж болзошгүй.

Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд ашиглаж буй шатах тослох материалын хадгалалт, ашиглалтанд байнгын хяналт тавьж болзошгүй аюул, ослоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авч байх шаардлагатай болно.

3.3. УСНЫ ЧАНАРТ НӨЛӨӨЛӨХ БАЙДАЛ

Уурхайн орчим урсгал ус байхгүй бөгөөд геологи хайгуулын үед шаврын олборлолтын давхаргад гүний ус илрээгүй нилээд гүнд байгаа учир энэ төрлийн нөлөөлөл бага юм.

3.4. ХӨРСНИЙ ЧАНАРТ НӨЛӨӨЛӨХ БАЙДАЛ

Хүнд машин механизмын хөдөлгөөнөөс хөрс эвдрэх, элэгдэлд орох зэргээр хөрс, ургамлын хүний үйл ажиллагаанд өртөж буй талбайн хязгаар нь түүнээс нилээд хол зайд, наад зах нь 500-1000 м болж, нөлөөллийн хүрээ нь тэлж болохыг цаашид анхаарах шаардлагатай юм.

3.5. УРГАМАЛАН НӨМРӨГТ НӨЛӨӨЛӨХ БАЙДАЛ

Төсөл хэрэгжих явцад тухайн орд ашиглах газрын ургамлын бүрхэвч агаар, хөрсний бохирдлоос үүдэн ихээхэн хэмжээний доройтолд орсон нь ажиглагдаж байсан.

3.6. Амьтны аймагт нөлөөлөх байдал

Төслийн үйл ажиллагааны улмаас амьтны аймгийн төлөөлөгчдийн идэш тэжээлийн хэлхээ холбоо тасрах, амьдрах нутгийн хүрээ хумигдах, нүүдэллэх талбай хаагдах, техникийн дуу чимээ, доргио чичиргээ, бензин тосны үнэр зэргээс тайван байдал нь алдагдаж, амьдрах орчноосоо дайжих байдлаар тухайн экосистем тодорхой хэмжээгээр өөрчлөгдөнө.

Сээр нуруугүй амьтад, ялангуяа шавж, аалз хэлбэртэн байгалийн аливаа нэг биоценозод тохиолдох нийт амьтдын биомассын ихэнх буюу 90 хүртэл хувийг бүрдүүлэх бөгөөд тухайн орчинд явагдаж байгаа бодис, энергийн эргэлт, хувирлыг хэвийн явуулах, түргэтгэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэнэ. Ийм учраас хөрсний амьтдын зонхилох хэсгийн зүйл, тэдгээрийн тоо толгойн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт орсноор тухайн экосистемийн тогтолцоонд өөрчлөлт хувьсал гарах нь дамжиггүй.

Шатах, тослох материал хадгалах, зөөвөрлөх үед асгах, хатуу хог хаягдлыг ил задгай хаях, эвдэрсэн газрыг хөрсжүүлэх ажил орхигдоход хөрсөнд амьдрагч сээр нуруугүйтэн, жижиг мэрэгчид, тэдгээрээр хооллогч хөхтөн, шувуудын тоо толгой цөөрөх үйл явц ажиглагдана. Энэ нь амьтан, ургамлын аймгийн төлөөлөгчид харилцан шүтэлцээтэйгээр экосистемийг бүрэлдүүлэх биологийн зүй тогтол юм.

3.7. Төслийн болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд

Хүснэгт 5. Байгаль орчинд үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим нь нөлөөллийн төрөлтэй уялдах нь

Байгаль орчны үзүүлэлт	Шууд	Шууд бус	Өөрөө зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд зэрэг	Бага зэрэг
1. Байгалийн төрөл зүйлийн өөрчлөлт										
Газрын доорх урсацын өөрчлөлт			X		X					
Газрын доорх усны чанарын өөрчлөлт										
Ургамлын бүтцийн өөрчлөлт	X				X		X		X	
Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	X				X		X		X	
Геологийн тогтоцын өөрчлөлт	X				X		X		X	
Зэрлэг амьтдын орон зай										X
Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт			X							
2. Байгалийн нөөц, ашиглалт										
Газрын гадаргын нөөц баялаг	X				X					
Бэлчээрийн байдал			X		X					
Эрдэс түүхий эдийн нөөц	X				X					
Эрчим хүчний нөөц	X				X					
3. Байгаль, орчны өөрчлөлт										
Ундны усны чанар, хэмжээ										
Урсгал усны хэрэгцээ										
Агаарын бохирдол	X			X						X
Хөрсний эвдрэл, бохирдол			X		X					X
Хорт бодис усаар дамжин хүн, амьтанд нөлөөлөх			X		X					X
4. Байгалийн өнгө төрх, түүх соёлын дурсгалт зүйл, археологи, палеонтологийн олдвор										
Байгалийн үзэсгэлэнт өнгө төрх өөрчлөгдөх			X		X					

Ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх		X							X	
Тусгай хамгаалалттай газар нутагт нөлөөлөх			X		X					
Түүх соёлын дурсгалт зүйлд нөлөөлөх			X		X					
Археологи, палеонтологийн олдворт нөлөөлөх			X		X					
5. Эдийн засаг, нийгмийн асуудал										
Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх	X								X	
Орон нутгийн орлого нэмэгдэх	X						X			
Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох	X								X	
Ажлын байр нэмэгдэх	X									X
Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх	X								X	
Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх		X								X
6. Бусад нөлөөлөл										
Шороон зам харилцаа, уурхайн машин механизмын хөдөлгөөн шилжилтээс болж хөрс эвдрэх	X				X		X		X	
Ахуйн бохир ус, нефтийн бүтээгдэхүүн хөрсөнд нэвчиж, хөрс, ба грунтын усыг бохирдуулах	X						X			X
Ахуйн хаягдал, хогийн ариутгал муугаас эвгүй үнэр гарах, шавьж үржих	X					X				X
Хүчтэй салхи, уруйн үер	X						X			
Дүн	14	3	15	1	27	1	11		6	11

БҮЛЭГ-4. “НАЛАЙХ ГОЛ-1” ТООСГОНЫ ШАВРЫН УУРХАЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

4.1. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний гол зорилт, хамрах хүрээ

Зорилго: “Күнлүн” ХХК-ийн “Налайх гол-1” нэртэй тоосгоны шаврын ордыг ил аргаар ашиглах төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчин, хүний эрүүл мэнд, нийгэм эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээ буюу зайлшгүй хийж гүйцэтгэх ажлыг төлөвлөхөд байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зорилго оршино.

“Налайх гол-1” нэртэй тоосгоны шаврын ордын байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулахдаа Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ны өдрийн А-618 тоот тушаалаар батлагдсан аргачлалыг баримталсан бөгөөд БОМТ-нд багтах нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох, түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө зэрэг ажлууд хийгдэхгүй болно.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, нөхөн сэргээх, тухайн жилийн БОМТ-г хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаар оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь зэрэг ажлууд багтсан.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд **9,960,000** төгрөг зарцуулахаар төлөвлөж тухайн ажлуудын хэмжээ, гарах үр дүн, хариуцах эзэн, баримталж ажиллах арга зүй, стандарт, холбогдох хууль тогтоомжийг тусгаж, зардлын задаргааг тусгав.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хамрах хүрээ, гол зорилт:

Энэхүү тайлангийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрөөс бүрдэнэ.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт нь дараах арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэхэд оршино.

Үүнд:

- ✓ Агаарын чанар, хөрсөн бүрхэвчид төслийн үйл ажиллагаанаас үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг багасгах, бууруулах, арга хэмжээг тогтоох,
- ✓ Байгаль орчныг хамгаалахад хяналт тавих хугацаа, хариуцах эзэнг тогтоох,
- ✓ Шаардлагатай хөрөнгө зардлыг урьдчилсан байдлаар тооцож тодорхойлох зэрэг орно,
- ✓ БОМТ-ий дагуу үйл ажиллагаа явуулахад дагаж мөрдөх эрх зүйн баримт бичгүүдийг тодорхойлох,
- ✓ Мэргэжлийн байгаль орчны ажилтантай байх,
- ✓ БОМТ-ий тайлан болон БОМТ-ний хэрэгжилтийг цаг тухай бүрт холбогдох байгууллагуудад хүргүүлэх, тайлагнах, хүлээлгэн өгөх шаардлагатай.

Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө: Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 31-р зүйл болон 2012 онд шинэчлэн батлагдсан байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуульд аливаа төслийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний бүрдэл хэсэг болох байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, дүйцүүлэн хамгаалаллын ажил хийх, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан байхаар заасан.

Хуулин дээрх шаардлагын дагуу “Налайх гол-1” нэртэй тоосгоны шаврын ордын төслийн үйл ажиллагаанаас тухайн нутаг дэвсгэр, бүс нутгийн байгаль орчинд үзүүлэх гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах арга хэмжээ, шаардагдах хөрөнгө зардлын хамт тодорхойлж, баримтлах хууль, дүрэм журам, стандартуудыг хамтатган байгаль хамгаалах төлөвлөгөөг боловсруулав.

4.2. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 6. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг (2023 он)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Агаарын чанар									
1	- Тоосжилт болон бохирдуулагч хийн нөлөөгөөр орчны агаар бохирдох,	Шаврын олборлолтын үед тоосжилт ихээр үүсэх үед усалгаа хийх, салхи ихтэй үед тоос багасгах арга хэмжээ авах	Тоосжилт	-	Үйл ажиллагааны зардалд орсон.			Тогтмол	- Агаарын тухай хууль, - Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль,
2	- Агаар бохирдлын улмаас уурхай дахь ажлын нөхцөл, ажилчид болон нутгийн иргэдийн эрүүл мэндэд нөлөөлөх	Хүнд механизмын утааны хэмжээг стандартын шаардлага хангах хэмжээнд байлгах талаар авах арга хэмжээ	Тээврийн хэрэгсэл	ш	50'000.0	4	200'000.0	Жилд 1 удаа	- Байгаль орчныг хамгаалах. Агаар мандал. Хот суурин газрын агаарын чанарыг хянах журам MNS 17-2-3-16: 1988, - Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585: 2007,
3	- Агаар бохирдлын улмаас уурхай дахь ажлын нөхцөл, ажилчид болон нутгийн иргэдийн эрүүл мэндэд нөлөөлөх	Тоосноос эрүүл мэндээ хамгаалах нэг бүрийн хамгаалах хэрэгсэл, хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүнээр ажилчдыг хангах, тэдэнд сургалт, сурталчилгаа явуулах	Ажилчид		Дотоод төлөвлөлтөөр.			Тогтмол	- Байгаль орчныг хамгаалах. Агаар мандал. Сорьц авахад тавих үндсэн шаардлага MNS 3384: 1982, - Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэнд. Хөдөлмөрийн эрүүл ахуй. Ажлын байрны орчин. Эрүүл ахуйн шаардлага MNS 4990: 2015

4		Тоос шороотой нөхцөлд ажиллаж байгаа ажилчдыг тоосжилтоос хамгаалах зорилгоор өдөрт нормын сүү, цагаан идээ өгөх	Ажилчид	-	Үйл ажиллагааны зардалд орсон.			Тогтмол	
5		Агаарын тоосны (TSP, PM ₁₀ , PM _{2.5}) шинжилгээ мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	Агаарын тоосжилт	-	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгагдсан.			Жилд 1 удаа	
Хөрсөн бүрхэвч									
1	- Хөрс элэгдэл эвдрэлд орох, үржил шим, чийг буурах, бохирдох, гадаргын унаган хэлбэр өөрчлөгдөх	Шимт хөрсний овоолгыг стандартын дагуу хадгалах	Шимт хөрсний овоолго	-	Үйл ажиллагааны зардалд орсон.			Тогтмол	- БОХ. Хот суурин газрын хөрсний үнэлгээний үзүүлэлтийн норм MNS 3297- 91
2		Шимт хөрсний овоолгыг салхинд хийсэхээс хамгаалж ургамалжуулах	Шимт хөрсний овоолго	-	Дотоод төлөвлөлтөөр.			Үйл ажиллагааны явцад 6,7 сард	- Шинжилгээнд сорьц авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд MNS 3298- 91
3		Уурхайд олон салаа зам гаргахгүй байх, таних тэмдэг байршуулах, сайжруулах	Зам талбай		300'000.0	-	300'000.0	Үйл ажиллагааны эхэн үед	- Хөрс. Сорьц авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам MNS 2305- 94 - Хөрс. Хөрсний агрохимийн үзүүлэлтийг тодорхойлох MNS 3310- 91
4		ШТМ-ыг стандартын шаардлага хангасан саванд хадгалах, асгарч	Хөрс, гүний ус	-	Дотоод төлөвлөлтөөр.			Тогтмол	- БОХ. Хөрс. Ариун цэврийн байдлын үзүүлэлтийн нэр төрөл MNS 3985- 87

		алдагдахаас сэргийлэх, хөрс, гүний ус бохирдохоос сэргийлэх, бохирдсон тохиолдолд саармагжуулах, аюулгүй болгох арга хэмжээ авах							- БОХ. Эвдэрсэн газарт нөхөн сэргээлт хийхэд тавигдах шаардлага MNS 17.5.1.19-92
5		Хог хаягдлаар уурхайн орчин бохирдохоос сэргийлэх	Уурхайн орчин	-	-	-	-	Тогтмол	
Усан орчин									
1	- Усны нөөц хомсдох, - Үер усны нөлөө үүсэх.	Үер усны аюулаас сэргийлэхийн тулд хамгаалалтын далан байгуулах, үерийн даланг жил бүр сэргээн засварлах	Төслийн үйл ажиллганы явцад	-	Дотоод төлөвлөлтөөр.			2023 онд	- Усны тухай хууль, - Гадаргын усны чанарыг хянах журам MNS 4047- 88 - Усны анхан шатны тоо бүртгэл хөтлөх журам, - Усны тоо бүртгэлийн тайлан гаргах журам
	-	Нийт дүн			-		500'000.0		

4.3. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

“Налайх гол-1” шаврын ордыг ашиглах явцад нөхөн сэргээлтийн ажлыг олборлолтонд өртсөн талбайд жил бүр хийх шаардлагатай. Нөхөн сэргээлтийн ажилд тусгай зардал төлөвлөн ажиллах бөгөөд уурхайн ашиглагдсан орон зайд техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх зайлшгүй шаардлагатай.

“Налайх гол-1” шаврын ордын уурхайн орчмын газрын хэвлий, газрын гадарга, хөрс, гадаргын усан сүлжээ, ургамлан нөмрөгт үүсэх эвдрэлийг техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ авч, нөхөн сэргээх ажлын хэмжээ, холбогдох зардлыг төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан журам, аргачлал, стандарт шаардлагын дагуу нарийвчлан тооцох зорилготойгоор энэхүү төлөвлөгөөг боловсруулсан болно.

Ашиглалтын энэхүү талбай нь өмнө нь эвдрэлд орж байгаагүй талбай болно. Нөхөн сэргээлтийг жил бүрийн ажлын хэмжээгээр бүрэн гүйцэтгэх боломжтой бөгөөд ашиглалтанд хамаарах талбай нь олборлолтын сүүлчийн жилүүдэд бүрэн нөхөн сэргээгдсэн байна.

Эвдэрсэн газарт нөхөн сэргээлт хийх нь ашигт малтмалын болон байгаль орчны хуулийн заалтыг хэрэгжүүлэх гол үндэс нь юм.

Хүснэгт 7. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Техникийн нөхөн сэргээлт							
1.1.	Техникийн нөхөн сэргээлт	Шинээр олборлолт явуулах талбайн шимт хөрсийг хуулж тусгай овоолгод хадгалах	м ³		Үйлдвэрлэл, үйл ажиллагааны зардалд орсон.		Жил бүр	- MNS 5916:2008-Газар шорооны ажлын үеийн үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт.
1.2.		Уурхайн эвдэгдсэн талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх	га	0.2	500'000.0	4'000'000.0	2023 онд	- MNS 5917:2008-Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Техникийн ерөнхий шаардлага.
2.	Биологийн нөхөн сэргээлт							
2.1.	Биологийн нөхөн сэргээлт	Өмнөх жилүүдэд техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайд биологийн нөхөн сэргээлт хийх	га	0.2	500'000.0	2'010'000.0	2023 онд	- MNS 5918:2008-Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах. Техникийн ерөнхий шаардлага.
3.	Татан буулгах, хаалтад бэлтгэх							
3.1.	-	Татан буулгах, хаалтанд бэлдэх хугацаа болоогүй.	-	-	-	-	Уурхайн ашиглалтын сүүлийн 5 жилд.	- Уурхай, уулын болон баяжуулах үйлдвэрийн нөхөн сэргээлт, хаалтын журам,
-	Нийт	-	-	-	-	6'010'000.0	-	-

4.4. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

2023 онд дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд НБОГ-с санал болгосон Баянзүрх дүүргийн 20-р хорооны нутаг дэвсгэр дэх Бага хуандийн аманд нэгдсэн зохион байгуулалтаар мод тарих ажилд оролцоно.

Хүснэгт 8. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөлт

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Дүйцүүлэн хамгаалалт	НБОГ-с санал болгосон газарт	Нэгдсэн зохион байгуулалтаар мод тарих ажилд оролцоно	1	2'500'000.0	2'500'000.0	2023 онд	-
	Нийт	-	-	-	-	2'500'000.0	-	-



НИЙСЛЭЛИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ГАЗАР

Нийслэлийн Засаг захиргааны III байр,
Ж.Самбуугийн гудамж, 4 дүгээр хороо,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160 0011
Утас: (976-11) 32 37 80, Факс: (976-11) 31 80 03
Цахим шуудан: admin@environment.ub.gov.mn
Цахим хуудас: www.environment.ub.gov.mn

2023.04.12 № 02/766

танай _____ -ны № _____ -т

Дүйцүүлэн хамгаалах тухай

Нийслэлийн нутаг дэвсгэрт түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжүүдийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан дүйцүүлэн хамгааллын ажлын хүрээнд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны 58 дугаар зарлиг, Засгийн газрын 2021 оны 350 дугаар тогтоол, Нийслэлийн Засаг даргын 2021 оны А/908 дугаар захирамжийн дагуу “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хэрэгжилтийг хангуулж ажиллахаар нийслэлийн нутаг дэвсгэрт нэгдсэн зохион байгуулалтаар шилмүүст мод тарих ажлыг хийж гүйцэтгүүлэхээр төлөвлөснийг мэдэгдэж байна.

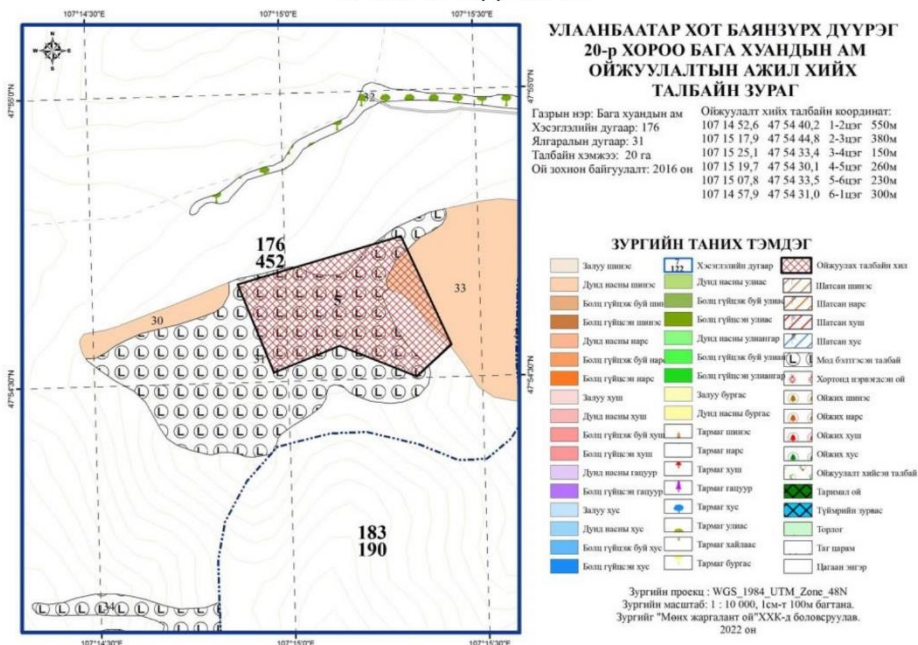
Мод тарих талбайн мэдээллийг хавсралтаар хүргүүлэв.

Хавсралт 1 хуудастай.



Нийслэлийн байгаль орчны газар ТБАГУТҮГ
Удирдлага
Даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч
Рагчаа Энхтайван
2023.04.12 22:16

БАЯНЗҮРХ ДҮҮРГИЙН 20-Р ХОРООНЫ НУТАГ ДЭВСГЭР
БАГА ХУАНДЫН АМ



ХИЛИЙН ЦЭС

№	N	E
1	47 54 40.2	107 14 52.6
2	47 54 44.8	107 15 17.9
3	47 54 33.4	107 15 25.1
4	47 54 30.1	107 15 19.7
5	47 54 33.5	107 15 07.8
6	47 54 31.0	107 14 57.9



4.5. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн талбайн ойр орчмын нөлөөллийн бүсэд айл өрх болон ямар нэгэн нүүлгэн шилжүүлэх шаардлагатай зүйлс байхгүй тул нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээ төлөвлөх шаардлагагүй болно.

4.6. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Төслийн талбай болон түүний нөлөөллийн бүсэд ямар нэгэн түүх, соёлын дурсгалт зүйлс, археологи, палеонтологийн олдвор тогтоогдоогүй.

Цаашид уурхайн олборлолтын үйл ажиллагааны явцад ямар нэгэн түүх, соёлын дурсгалт зүйлс, булш, бунхан, хиргэсүүр зэрэг археологи, палеонтологийн зүйлс илрэх тохиолдолд Соёлын өвийг хамгаалах үүднээс төслийн үйл ажиллагааг түр зогсоож хууль ёсны дагуу мэргэжлийн байгууллагад хандаж мэдэгдэл хүргүүлэх шаардлагатай.

4.7. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

“Күнлүн” ХХК-ийн ажилтнууд ажлын хариуцлага алдах, ялангуяа үйл ажиллагааны явцад технологийн горим зөрчсөнөөс элдэв осол гарч, үйлдвэрлэлийн хэвийн ажиллагаа саатах, ажиллагсадын эрүүл мэнд хохирох, хөдөлмөрийн чадвараа алдах, тахир дутуу болох, хүний амь нас эрсдэх зэрэг осол аваар гарч болзошгүй тул аюулгүй ажиллагааг анхаарч ажиллах шаардлагатай.

Хүснэгт 9. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	-Автомашин, ажилчдын байр, цахилгаан үүсгүүр бүхий газруудад гал түймэр гарах магадлалтай. Мөн хаврын хуурайшилт ихтэй өдрүүдэд тамхины цог зэргээс хээрийн түймэр гарч болзошгүй, -Хүчтэй аадар бороо, аянга цахилгааны улмаас ажлын байрны аюулгүй байдал, цахилгаан тасрах, хүний амь нас, эрүүл мэнд хохирох, -Ажилчид бэртэх, амь нас эрсдэх, шавар олборлолт болон үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа саатах, тоног төхөөрөмж эвдэрч гэмтэх, -Жолооч нарын санамсар болгоомжгүй	Галын дохиоллын систем суурилуулах, гал унтраах хэрэгслийг зохих газруудад байрлуулах	Уурхай орчимд	-	200,000	200,000	Тогтмол	-Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, -MNS 5390:2004, “ХААЭА. Цахилгааны галын аюулгүй байдал. Ерөнхий шаардлага”
2		Гал түймрээс сэргийлэх талаар анхааруулга, санамжийн хуудас хийж, шаардлагатай газруудад байрлуулах, сайжруулах		-	100,000	100,000		
3	Тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн аюулгүй байдлыг тогтмол шалгах, хяналт тавьж байх /ажил эхлэхийн өмнө/	Тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж	-	-	-	Тогтмол		
4	Жил бүр мэргэжлийн байгууллага, мэргэжилтний тусламжтайгаар хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны сургалт зохион байгуулах	Уурхайн ажилчидад	-	Үйл ажиллагааны зардалд орсон		Жил бүр		
5	Ажиллагсдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангаж ажиллуулах	Уурхайн ажилчидад	42	Үйл ажиллагааны зардалд орсон		Тогтмол		
6	Ажилчдыг ээлжинд гарахын өмнө аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа өгөх	Уурхайн ажилчидад	42	-	-	Тогтмол		
7	Жолооч нарыг аюулгүй ажиллагааны сургалтанд хамруулах	Уурхай орчимд	-	Үйл ажиллагааны зардалд орсон		2023 онд		

8	үйлдлээс тээврийн хэрэгслүүд мөргөлдөх, хүн амьтан дайрах, мөргөх зэргээр гэмтээж, бэртээх гэх мэт осол аваар гарах.	Хүчтэй салхи шуурганы үед уурхайн ажлыг түр зогсоох	Уурхайн удирдлага	-	-	-	2023 онд	
9			Уурхай орчимд	-	-	-	Тогтмол	
Нийт					300,000	300,000		

4.8. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

Хатуу, шингэн хог хаягдал нь хүн ам болон үйлдвэрлэлийн хэрэгцээтэй газрын нөөцийг багасгах, хөрс, ус, агаарыг хорт бодис, хүнд металл, нян вирусээр бохирдуулагч гол эх үүсвэр болдог. Хатуу хог хаягдал нь удаан задарч бодисын эргэлтэд аажмаар орох ба задрах хугацаа нь хэтэрхий удаан байдаг учраас байгаль орчинд хамгийн их хор хөнөөлтэй байдаг.

Хүснэгт 10. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Хог хаягдлаас үүдэн уурхайн орчин бохирдох.	Зориулалтын хогийн сав байрлуулж, ангилан ялгаж, тэмдэгжүүлэх.	Хог хаягдал	ш	50,000	2	100,000	Тогтмол	-Хог хаягдлын тухай хууль /2017.05.12/, -MNS 5344:2011. Ахуйн хог хаягдлыг тээвэрлэхэд тавих ерөнхий шаардлага,
2		Хог хаягдлыг төвлөрсөн нэг цэгт цуглуулж, хогны гэрээ байгуулсны дагуу төвлөрсөн цэгт хогийг тухай бүрт тээвэрлүүлэх		-	200,000	1	200,000	Жилд 1 удаа	
3		Дахин ашиглах, боловсруулах боломжтой хог хаягдлыг цуглуулж, хоёрдогч түүхий эдийн цэгт тушаах		-	-	-	-	Улиралд 1 удаа	
4		Шингэн хог хаягдлыг технологийн дагуу доторлосон зориулалтын нүх цооногт хийж, ойр орчмыг дулааны улиралд ялаа, шавьж үржихээс урьдчилан сэргийлж ариутгал хийж, булж устгах, хог хаягдлын түр ба төвлөрсөн цэгт ариутгал халдваргүйтгэл зохион байгуулах		-	Дотоод төлөвлөлтөөр			Тогтмол	
5		Уурхайн ойр орчимд хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх, Төслийн хэмжээнд бүх нийтийн их цэвэрлэгээг зохион байгуулж хэвших		-	-	-	-	Тогтмол	
		Нийт			-		300,000		

4.9. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

“Күнлүн” ХХК-ний шаврын орд, тоосгоны үйлдвэрийн үйл ажиллагаанаас үүдэн байгаль орчинд учруулах сөрөг нөлөөллийг тухай бүрт илрүүлэх, түүнийг бууруулах, арилгах зорилгоор байгаль орчны төлөв байдалд тодорхой орон зайд, тодорхой хугацааны дотор, тодорхой давтамжтайгаар ажиглалт, хэмжилт, хяналт явуулах үйл ажиллагааны удирдамжийг орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр гэнэ.

2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт байгаль орчны төлөв байдлын өөрчлөлт, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, арилгах, бууруулах арга хэмжээ үр дүнтэй байгаа эсэх, сөрөг нөлөөллийн эрчим, цар хэмжээ нь зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байгаа эсэхийг тогтоох ажиглалт, хэмжилт, дээжлэлт хийх байршил, давтамж, хариуцах этгээд, шинжилгээний арга, шаардагдах зардлыг тооцож тусгана.

“Күнлүн” ХХК нь үйл ажиллагааныхаа явцад байгаль орчинд учруулж буй нөлөөлөл, түүний хэмжээ, цар хүрээ, байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд гарч буй өөрчлөлтийг хянаж, байгаль орчныг хамгаалах ажлын үр дүнд тулгуурлан цаашид авах арга хэмжээг нарийвчлан төлөвлөх зорилгоор орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгасан арга хэмжээг бүрэн хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

Хүснэгт 11. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
Агаар								
1	Агаарын тоосны (TSP, PM ₁₀ , PM _{2.5}) шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	-Уурхай орчим	Жилд 1 удаа	2 цэг	Агаарын шинжээч-100,000 Шинжилгээ-30,000	160,000	Итгэмжлэгдсэн лабораторт агаарын сорьц шинжилгээг шинжлүүлэх	-MNS 4585-2007 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага, -MNS 3384:1982 Сорьц авахад тавих ерөнхий шаардлага, -MNS 4048:1988 Тоосны хэмжээг тодорхойлох жингийн арга -MNS 0017-2-5-11:1988 Агаар дахь азотын давхар ислийн хэмжээг тодорхойлох фотоколориметрийн арга,
2	Агаарын бохирдлын (NO ₂ , SO ₂ , CO) шинжилгээ хийлгэж байх							
Хөрс								

1	Хөрсний химийн болон физик үндсэн шинж чанар: (Ялзмаг, урвалын орчин, карбонат, нитрат, фосфор, кали, давсжилт, чулуужилт, механик бүрэлдэхүүн, эзлэхүүн жин зэрэг үзүүлэлтүүд)	-Уурхай орчим, -Кемп	Жилд 2 удаа	2 цэг	Хөрсний агрохимийн шинжилгээ- 25,000	50,000	Итгэмжлэгдсэн хөрсний лабораторид шинжлүүлэх.	-MNS 3307:1991, MNS 3308:1991 Хөрс. Хөрсний химийн элементүүдийн нийт хэмжээг тодорхойлох арга, -MNS 3309:1991 Хөрс. Хөрсний хялбар уусдаг давсны химийн найрлагыг тодорхойлох арга, -MNS 4006:1987 Хөрс. Хөдөлгөөнт фосфор, калийг тодорхойлох арга -MNS 3298:1991 Хөрс. Шинжилгээнд дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлага, -MNS ISO 11047:2001 Хөрсний чанар. Хөрсний усан орчны хандмалд кадми, хром, кобальт, зэс, хар тугалга, мангани, никель, цайрыг тодорхойлох.
2	-Хөрсний хүнд металл: кадми, хром, кобальт, зэс, хар тугалга, мангани, никель, цайр.	-Уурхай орчим,	Жилд 2 удаа	1 цэг	Хүнд металлын шинжилгээ 1дээж- 45,000	50,000		
Усан орчин								
1	Усны ерөнхий химийн шинжилгээ: рН, TDS (нийт ууссан давс), нийт хатуулаг (CaCO ₃), ууссан хүчилтөрөгч, БХХ, XXX, Са, Mg, Na, К, SO ₄ , NO ₂ , NO ₃ , NH ₄ -ны агууламж, амт, үнэр, өнгө.	Гүний худгаас	Жилд 2 удаа	Гүний худаг	Усны ерөнхий шинжилгээ 45,000	90,000	Усны итгэмжлэгдсэн лабораториор шинжлүүлэх	-MNS (ISO) 4867:1999 Усны чанар. Дээжийг боловсруулах, хадгалах зөвлөмж, -MNS 4586:1998 Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага, -MNS 13.060.50 Усны чанарын стандарт -MNS 0900 : 2005 Ундны ус. Эрүүл Усны түвшин (газрын гадаргаас ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт.
Нийт						350,000		

4.10. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

“Күнлүн” ХХК-ний шаврын орд болон үйлдвэрийн үйл ажиллагааны туршид байгаль орчинд хамгийн бага сөрөг нөлөөтэйгээр үйл ажиллагаа явуулах үүрэг хүлээж, мэргэжлийн боловсон хүчнээс бүрдсэн байгаль орчны асуудал хариуцсан байгаль орчны мэргэжилтэн ажиллуулах ба төслөөс үзүүлж байгаа сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах, арилгах, байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээг авч ажиллах боловч төслийн удирдлагын хэмжээнд онцгойлон анхаарч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүд байна. Байгаль орчны асуудалд зөвхөн байгаль орчны мэргэжилтэн анхаарал хандуулах биш шаврын орд болон үйлдвэрийн бүхий л ажилтнуудын анхаарал хандуулах чухал асуудал юм.

Байгаль орчныг хамгаалах, хяналт тавих, нөхөн сэргээлт хийх ажлыг байгаль орчны мэргэжилтэн хариуцан ажиллах бөгөөд жил бүр гүйцэтгэх ажлын хэмжээ болон зардлыг байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгаж ажиллана. Удирдлага зохион байгуулалтын хүрээнд дараахь арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

Үүнд:

- ✓ Нөхөн сэргээлтийн болон байгаль хамгаалах ажлыг урьдчилан төлөвлөсний дагуу дэс дараалалтай хийж гүйцэтгэх,
- ✓ Компаний удирдлага нь байгаль орчны холбогдолтой бүх хууль тогтоомжийн дагуу үйл ажиллагааг удирдаж зохион байгуулахаас гадна хуулийн өмнө хариуцлага хүлээнэ,
- ✓ Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө болон байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг заасан хугацаанд нь холбогдох байгууллагуудад хүргүүлж, тайлагнаж байх,
- ✓ Байгалийн гэнэтийн аюултай үзэгдэл (газар хөдлөлт, үер, салхи, шуурга) болон үйлдвэрлэлийн ослоос урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр ажиллагсдыг жилд 1 удаа сургаж, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалт зохион байгуулах, энэ талаар дотоод журам төлөвлөгөөтэй ажиллана,
- ✓ Ахуйн хог хаягдлыг байнга цэвэрлэн ариутгаж байх, халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлж байх.

Хүснэгт 17. Тухайн жилийн удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон Төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2023 онд				
			4-6-р сар	7-9-р сар	10-11-р сар		
1	Байгаль орчны асуудал хариуцсан мэргэжлийн хүн ажиллуулах	Дотоод төлөвлөлтөөр	+	+	+	“Күнлүн ХХК	Байгаль орчны мэргэжлийн ажилтан уурхайд байх шаардлагатай.
2	Ажилчдад хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны талаар сургалт зохион байгуулах	Үйл ажиллагааны зардалд тусгагдсан	+			Уурхайн удирдлага	Ажилчдад хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны зааврыг чанд мөрдөн ажиллах шаардлагатай.
3	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр хангах	Үйл ажиллагааны зардалд тусгагдсан	Тогтмол			Уурхайн удирдлага	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр хангах шаардлагатай.
4	Ажиллагсадыг жилд 1 удаа эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах	Үйл ажиллагааны зардалд тусгагдсан		+		Уурхайн удирдлага	Ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулж байх шаардлагатай.
5	Орон нутагтай нийгмийн хариуцлагын гэрээний дагуу хамтран ажиллах	Үйл ажиллагааны зардалд тусгагдсан	+	+	+	“Күнлүн” ХХК	Орон нутагтай нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хамтарч ажиллах.
Нийт		-					

4.11. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

"Күнлүн" ХХК нь жил бүр БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаар байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад тайлан хүргүүлэх ба байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, орон нутгийн байцаагч, бүх шатны Засаг дарга, байгаль орчны төрийн бус байгууллага, нутгийн иргэдэд тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг жил тутамд хүргүүлнэ. БОМТ-ний хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх төлөвлөгөөг дараах хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт 18. Олон нийтэд төлөвлөгөөний биелэлтийг тайлагнах хуваарь

БОМТ хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх байгууллагууд		Тайлагнах, хэлэлцүүлэх хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Хугацааны тов	Зохион байгуулах газар
Нийслэлийн байгаль орчны газар, БОАЖЯ	Хорооны ИНХ	Хуралд танилцуулах	БОМТ-ийн 2023 оны хэрэгжилтийн тайлан	11-р сарын 01-ний өдрийн дотор	Хорооны төв
	Дүүргийн ЗД, БОХХБайцаагч	Уулзалт			Дүүргийн төв
Төрийн захиргааны төв байгууллага	БОАЖЯ-ны ХБОБНУГ-т	Тайлан, төлөвлөгөөг тайлан хэлбэрээр болон Файл хэлбэрээр	2024 оны БОМТ	12-р сарын 01-ний өдрийн дотор	УБ хот

4.12. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗАРДЛЫН НЭГТГЭЛ

“Күнлүн” ХХК-ийн 2023 оны БОМТ-г БОАЖ-ын Сайдын 2019 оны 10 сарын 29-ний өдрийн “БОМТ боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу боловсрууллаа. 2023 онд БОМТ-нд нийт 9,960,000 төгрөг зарцуулахаар төлөвлөлөө

Хүснэгт 19. Төслийн 2023 оны БОМТ-ний зардлын нэгтгэл

№	Арга хэмжээ	Зардал' төгрөг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	500'000.0
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	6'010'000.0
3	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	2'500'000.0
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох төлөвлөгөө	-
5	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	300'000.0
7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	300'000.0
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	350'000.0
9	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	-
10	Олон нийтэд тайлагнах төлөвлөгөө	-
Нийт дүн		9'960'000.0

ДҮГНЭЛТ

Улаанбаатар хотын Налайх дүүргийн нутагт орших “Күнлүн” ХХК-ний “Налайх гол-1” тоосгоны шаврын уурхайн 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг БОАЖ-ын сайдын 2019 оны 10-р сарын 29-ний өдрийн А/618 тоот тушаалаар баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу боловсрууллаа.

Шавар олборлолт, тоосго үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа явуулах явцад нөлөөлөлд голчлон өртөгч нь хөрс, ургамал, агаар, газрын ба геологийн тогтоц юм.

Иймд сөрөг нөлөөллийг бууруулах, нөхөн сэргээх ажлыг жил бүрийн байгаль хамгаалах төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт заагдсан арга хэмжээг цаг тухайд нь гүйцэтгэж, үр дүнд нь дүгнэлт хийн ажиллах шаардлагатай.

2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд нийтдээ 9’960’000.0 (Есөн сая есөн зуун жаран мянга) төгрөг зарцуулахаар гарсан байна.

“Күнлүн” ХХК нь 2012 онд нэмэлт өөрчлөлт орсон Байгаль орчныг хамгаалах тухай Монгол улсын хуулийн 31-р зүйлд заасны дагуу БОМТ-г хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны зардал дахь нөхөн сэргээлтийн зардлын 50%-тай тэнцэх хэмжээний мөнгөн хөрөнгийг нөхөн сэргээлтийн тусгай дансанд төвлөрүүлэх үүрэгтэй. 2023 оны Нөхөн сэргээлтийн нийт зардлын 50% буюу 4’255’000 төгрөг (**Дөрвөн сая хоёр зуун тавин таван мянга**) төгрөгийг БОАЖЯ-ы тусгай дансанд байршуулна.

Төсөл хэрэгжүүлэгч тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг ханган биелүүлж түүний үр дүнг тусгасан биелэлтийн тайланг 11 дүгээр сарын 01-ний дотор энэхүү журмын 3-р хавсралтын дагуу гаргаж, харьяалагдах аймаг, нийслэлийн байгаль орчны газарт 3-аас доошгүй хэвлэмэл хувь болон цахим хэлбэрээр хүргүүлнэ.

Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг аймаг, нийслэлийн томилсон ажлын хэсэг газар дээр нь хянаж үнэлсэн нэгдсэн дүн 90 онооноос дээш гүйцэтгэлтэй байвал төсөл хэрэгжүүлэгчээс боловсруулж ирүүлсэн дараа жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хянан батлах нэг нөхцөл болно.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

1. Байгаль орчин, аялал жуучлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдрийн А/618 тоот тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах” журам
2. Эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн систем - www.legalinfo.mn
3. Байгаль орчны мэдээллийн сан - www.eic.mn